

ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE OTOBİYOGRAFİK BELLEK BAĞLAMINDA TRAVMATİK ANILARIN İZLERİ

Traces of Traumatic Memories in Âşık Veysel's Poems in the Context of
Autobiographical Memory

Tuğçe ERDAL*

Öz

Kişinin kendi yaşamı ile ilgili duygusal, bilişsel ve duyuşsal olayları hatırlaması olarak tanımlanabilen otobiyografik bellek, anısal (episodik) bellek olarak da bilinmektedir. Otobiyografik bellek çeşitli anı türlerini de içinde barındırarak kişinin tüm hayatını kapsar. Bu anı türlerinden biri de travmatik anılardır. Psikolojik travma olarak kullanılan bu anı türünde kişi beklemediği bir olaya sınırlarını zorlayan bir şekilde maruz kalır. Kişi yaşamış olduğu üzücü olayları çok yoğun bir şekilde hisseder ve bu da duygu durumuna olumsuz bir şekilde yansır. Bir olayın travmatik olması için olayı yaşayan kimse tarafından kişide dehşet, çaresizlik, korku gibi yoğun duygulara yol açması gerekmektedir. Büyük nörolojik hasar almamış her insanda otobiyografik bellek mevcuttur. Özellikle şair ve yazarlar için kendi yaşamlarından da esinlenerek kaleme aldıkları eserler de bir çeşit otobiyografik bellek ürünleri olarak görülebilir. Bu çalışmada Âşık Veysel'in şiirleri ve anıları üzerinden onu yeniden okuma denemesi yapılacaktır. Makalede Âşık Veysel'in otobiyografik belleğinde yer alan travmatik anılarının izleri şiirlerinden izlenecektir. Veysel'in yaşam hikâyesinde gözlerini kaybetmesi, eşinin evi terk etmesi ve annesini kaybetmesi gibi yaşamış olduğu anılar ruhunda derin izler bırakmıştır. 79 yıllık ömründe Veysel'in başından pek çok olay geçmiştir. Ancak travma olacak kadar iz bırakanlar o henüz âşık olmadan ve evinden henüz ayrılmadan yaşanan hadiselerdir. Yaşadığı bu acılı olayları şiirlerinde terennüm etmiş ve anı yazın türü gibi şiirleri de otobiyografik bellek muhafaza alanları olmuştur. Çalışmada Veysel'in travmaları detaylı bir şekilde analiz edilmeyecek, sadece yaşamış olduğu travmatik anıların izleri anılarında ve şiirlerinde tespit edilecek ve otobiyografik bellek bağlamında değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Âşık Veysel, Otobiyografik Bellek, Travma, Anı, Şiir.

Abstract

Autobiographical memory, which can be defined as recalling emotional, cognitive and sensory events related to one's own life, is also known as episodic memory. Autobiographical memory covers the whole life of the person by including various types of memories. One of these memory types is traumatic memories. In this type of memory, which is used as psychological trauma, the person is exposed to an unexpected event in a way that pushes his/her limits. The person feels the sad events very intensely and this is reflected negatively on his/her emotional state. In order for an event to be traumatic, it must cause intense emotions such as terror, helplessness and fear. Every person who has not suffered major neurological damage has autobiographical memory. Especially for poets and writers, the works they write inspired by their own lives can be seen as a kind of autobiographical memory products. In this study, an attempt will be made to reread Âşık Veysel through his poems and memories. In this article, the traces of the traumatic memories in Âşık Veysel's autobiographical memory will be traced through his poems. In Veysel's life story, memories such as losing his eyesight, his wife leaving home and losing his mother have left deep traces in his soul. In his 79 years of life, Veysel experienced many events. However, the ones that left enough traces to be traumatizing were the events that happened before he became a minstrel and before he left his home. He expressed these painful events in his poems and his poems,

* Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
tugceisikhan@bozok.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1687-9171

like the memoir genre, became autobiographical memory preservation areas. In this study, Veysel's traumas will not be analyzed in detail, only the traces of the traumatic memories he experienced will be identified in his memories and poems and evaluated in the context of autobiographical memory.

Key Words: Âşık Veysel, Autobiographical Memory, Trauma, Memory, Poetry.

Extended Summary

Âşık Veysel is one of the leading figures of 20th century Turkish folk poetry. Even today, many of his works are interpreted by vocal artists of different styles. Veysel, who was introduced to the saz at the age of fifteen with a small saz given by his father as a result of losing his eyesight, discovered the bardship within him over time. Veysel was surrounded by a circle of people who listened to the sayings of Kul Abdal or Pir Sultan Abdal. For this reason, it would be correct to look for the reasons that led Veysel to minstrel poetry primarily in his social environment. As stated in a few of his poems, he was born in 1310 H./1894 A.D. in Sivrialan village of Şarkışla district of Sivas. Veysel, who was born within the Alevi-Bektashi cultural geography, was not indifferent to this geography, as seen in his works. His father, Karaca Ahmet, taught Veysel the first phrase "master's property" from Kul Abdal. Over time, Veysel began to recite his own sayings as well as the master's own sayings. He sang a poem about every event he experienced that had an impact on him, as much as he could hear, feel, understand and comprehend. Although he lost his eyesight, Âşık Veysel had a strong intuition and memory, and this feature has been recorded in many anecdotes. Reflecting almost all the events he experienced in his 79 years of life in his poems, Veysel composed his poems as if he were keeping a diary.

In this respect, the subject of memory in Âşık Veysel was seen as a subject worth studying. All sensory, cognitive and emotional events that a person has experienced are referred to as autobiographical memory. Memory is a special area where a person's past life is stored and information is retrieved when necessary. Traumatic events, as well as other events with other content in the person's autobiography, are stored in this area. Trauma can be defined as negative emotions or physical disorders left behind by events that cause pain, sadness, fear and anxiety that the person has personally experienced or witnessed very closely. Traumatic events often appear as repressed emotions that are pushed very deep into the memory of the person who is alive and forced to stay there. However, there are cases where these events are revealed by talking or, as in the case of Veysel, by writing poetry or chanting. In the study, based on Âşık Veysel's poems, the reflection of Veysel's painful experiences from his memory into his poetry lines will be evaluated. When Veysel's life story is examined, three main traumatic events that caused him pain and unhappiness can be mentioned. The first of these, of course, as everyone knows, is the unfortunate events in which he lost both of his eyes, the second is the pain that started with the loss of his first child, and continued with the loss of both his mother and father in 1921, and the third, which ended with the death of his second child when his wife Esma left the house. And the years full of sadness cause deep wounds in Veysel's soul. He sets out on the road to repair these wounds, to heal and to get away from his village, which is full of painful memories and reminds him of his healthy days, his parents, his children and his wife wherever he lives, and takes shelter in his saz, the greatest chance of his life. Âşık Veysel, who started wandering around with his saz, began to pour all his troubles, sorrows and hopes into notes with poetic

words. The sayings he said have now become his private notebook and diary, his companion in trouble.

In this study, the painful memories in Âşık Veysel's autobiographical (episodic) memory will be searched in his written poems, confirmed by the interviews he gave on various occasions or compilation texts. The main subject of the study is not only Âşık Veysel's traumas and post-traumatic stress disorders. The answer to the question of what emotions and feelings were involved in Veysel's life reflected in his poems will be sought. At what sense, emotion and cognitive level did the reflections of the particularly traumatic events he experienced find a place in his poems? The main purpose of the article is to evaluate how much Veysel's real life story and his dream world overlap.

Giriş

Genel hatları ile bilgiyi ve deneyimlerimizi kayıt altına almamızı, muhafaza etmemizi ve gerektiğinde geri çağırmanızı sağlayan süreçleri bellek olarak tanımlayabiliriz. Başka bir ifade ile bellek, deneyimlerimizden faydalanmamızı ve değişen ortamlara ayak uydurmamızı sağlar. Bellek denildiğinde hatırlama ve unutma kavramları akla gelen ilk konular olarak listelenebilir. Araştırmacılar belleği özelliklerine ve işlevlerine göre sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmada bellek türleri üçe ayrılmıştır:

1. Duyusal Bellek
2. Kısa Süreli Bellek
3. Uzun Süreli Bellek

Yukarıdaki bellek türlerinden uzun süreli bellek konumuz olan otobiyografik belleğin de içinde bulunduğu bellek türüdür. Uzun süreli bellek, insanın doğumundan itibaren öğrendiği tüm bilgilerin ve yaşanan tüm deneyimlerin saklandığı yerdir. Kapasitesi sınırsızdır. Buradaki bilgiler kalıcıdır ve çabucak geri çağırılabilir niteliktedir. Uzun süreli belleğin açık bellek ve örtük bellek olmak üzere iki alt başlığı vardır. Örtük bellekte bilgiler kasıtlı olmaksızın depolanmıştır ve yine kasıtlı olmaksızın hatırlanır. Açık bellekte ise bilgiler kasıtlı olarak depolanır ve geri çağırılır. Açık bellek de anısal (episodik) bellek, anlamsal (semantik) bellek ve işlemsel (prosedürel) bellek olmak üzere üçe ayrılır.

Anısal (episodik) bellek olarak bilinen otobiyografik bellek, kişinin kendi yaşamını oluşturan, kendi benliğiyle bağlantılı olayları hatırlamasıdır. Farklı araştırmacıların otobiyografik bellek ile ilgili farklı tanımlamaları mevcuttur. Bazı araştırmacılar otobiyografik belleğin sadece yaşanan olayların hatırlanması olduğunu söylerken, bazıları da hem olayları hem de kendimize dair bilgiyi kapsadığını önerir. Sami Gülgöz ve arkadaşları ise yaptıkları araştırmalarda otobiyografik belleğin episodik belleğin bir alt yapısı olduğunu fakat episodik bellekteki olayların hatırlanması esnasında semantik (anlamsal) bellekteki bilgiyle etkileşerek oradan beslendiği ve semantik belleğe bilgi sağladığı düşüncesiyle hareket ettiklerini belirtmektedir (2023: 14). Gülgöz, pek çok araştırmacıdan özetleyerek otobiyografik bellek tanımlaması da yapmıştır. Ona göre, otobiyografik bellek “bireylerin kendi yaşadıklarından hatırladıkları olayların bütünü anlatmak için kullanılan terimdir. Uzun süreli bellek olarak anılan belleğin bir parçasıdır. Ancak her öğrenilmeye çalışılan bilgi veya her deneyim uzun süreli belleğe yerleştirilmez ve yerleştirilenler de daha sonra kaybolabilir (2023: 13). Otobiyografik ya da episodik bellek, kişinin hayatındaki

olayların hafızasıdır. Otopiyografik hafıza, hafıza araştırmacıları için çekicidir çünkü benlik, duygu, hedefler ve kişisel anlamlarla ilgili düşüncelerin hepsinin keşiştiği insan bilişinde önemli bir kavşak noktası oluşturur (Conway ve Rubin, 1993: 103). Böylesine dikkat çekici bir alan olan otopiyografik bellek alanında çalışan araştırmacılar bu olayların nasıl kaydedildiği, hatırlandığı, öyküselleştirildiği ve paylaşıldığı üzerine yoğunlaşmışlardır. Otopiyografik hafıza, benlikle ilgili konuları, kişisel olarak ilgili hedefleri ve son olarak kişisel anlamları içerir (Conway ve Rubin, 1993: 112). Belleğin bu kısmında yer alan anılar genellikle görsel imgelerle desteklenir. Bu anılar, belli bir bakış açısından hatırlanır ve hatırlama esnasında bir tür zamanda yolculuk hissi oluşur. Bu anlamda otopiyografik bellek, hatıraların biriktiği yer olması bakımından insanın temel nörolojik özelliklerinden biri olan hatırlamanın veya unutmanın da işlevine vurgu yapar. Travmatik anı belleği, flaş bellek ve dönüm noktası belleği olarak isimlendirilen anı türleri de otopiyografik belleğin kapsamında değerlendirilmektedir.

Otopiyografik belleğin içinde değerlendirebileceğimiz travmatik anılar, kişinin başından geçmiş ve kendisine acı, üzüntü, mutsuzluk gibi olumsuz duyguları çağrıştıran olayların bütünü olarak düşünülebilir. *Travma ve Anı* adlı eserinde travmatik anıların sabit ve statik olduğunu işaret eden Peter A. Levine, geçmişteki kötü deneyimleri veya derin izleri ıstırap çekenin beynine, bedenine ve psişesine kazınmış izler olarak yorumlar. Ona göre, bu sert ve donmuş izler değişime açık değildir, yeni enformasyonla güncellenmezler. Bu izlerin “sabitliği” bizleri yeni stratejiler oluşturmaktan ve yeni anlamlar çıkarmaktan alıkoyar. Taze, sürekli ve değişen bir şimdi ve hayatın içinde gerçek bir akış yoktur. Böylelikle geçmiş şimdinin içinde yaşar (2020: 38).

Âşık tarzı şiir geleneğinde geleneksel söylemin âşıkların eserlerine veya üsluplarına yansıdığı yadsınamaz bir gerçektir. Nitekim hiçbir âşık, şair ya da yazar içinde bulunduğu geleneğin söz ve ezgi kalıpları ile üslup tarzından bağımsız bir şekilde yetişemez ve eserlerini ortaya koyamaz. Âşık Veysel de doğmuş olduğu Sivrialan köyünde Alevi ve Bektaşî geleneği içinde büyümüş, henüz küçük yaşlarda iken saz çalan âşıkların şiirlerini dinleme fırsatına sahip olmuştur. Kendisi de özgün şiirlerini icra etmeye başladığı andan itibaren geldiği ve yetiştiği çevreyi yok saymamış, her fırsatta şiirlerinde bu hususlara değinmiştir. Veysel, etrafında olup biten olaylara da ilgi göstermiş, yaşanan Erzincan depremine, Dumlupınar denizaltı felaketine, sel olaylarına ve yaşadığı dönemde vuku bulan pek çok hadiseye şiirlerinde yer vermiştir. Bir âşık olarak yaşadığı topluma hiçbir zaman duyarsız kalmamıştır. Bütün bu olayları da şiirlerinde görmek mümkündür.

Bu çalışmada Âşık Veysel'in hayatı, şiirleri üzerinden okunacaktır. Ancak konunun sınırlandırılması açısından sadece âşığın şiirlerine yansıyan travmatik anıları, anısal (episodik) bellek bağlamında değerlendirilecektir. Her sanatçının beslendiği toplumsal ve yöresel bellekteki bilgilerin, geleneksel söz ve ezgi kalıplarının büyük bir doğallıkla ve kişisel yargıdan ve hafızadan bağımsız bir biçimde esere yansması kaçınılmaz bir sonuçtur. Ancak çalışma sadece Âşık Veysel'in şiirlerinde yaşam öyküsünden trajedik parçaların izlerini takip etmeyi amaçlamaktadır.

1. Âşık Veysel’de Travma Anılarının Şiire Yansıması

Âşık Veysel, hayatı, şiirleri ve edebi kişiliği üzerine pek çok çalışma yapılmış 20. yüzyılın en önemli halk şairleri arasında yer almaktadır. Şiirleri incelendiğinde hemen hemen her konuyu işlediği görülebilir. İlahi ve beşeri aşk başta olmak üzere, üzüntüsünü, hayal kırıklıklarını, sevinçlerini, eleştirilerini, şaşkınlıklarını, ümitlerini ve ümitsizliklerini şiirlerine ustaca yansıtan Âşık Veysel, kısacası başından geçen tüm olayları şiirleri yoluyla sevenleriyle paylaşmıştır. Bu bakımdan öncesinde Veysel’in ve sonrasında Âşık Veysel’in hayat hikâyesini şiirleri üzerinden okumak mümkündür. Kendi belleğinde yer alan anılarını şiirlerine işleyerek bunları bir nevi kayıt altına almış ve unutulmasını engelleyerek ölümsüzleştirmiştir. 1894 yılında Sivas’ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde dünyaya gelmiştir. Şiir terennüm etmeye başladığı andan itibaren kendi hayat hikâyesini işlemeye başlayan Âşık Veysel doğumuna da şiirlerinde yer vermiştir. Salahaddin Bekki’nin, *Halk Müziği’nin Seyyar Radyosu Âşık Veysel* adlı eserinde âşık tarzı şiir geleneğinde “yaş destanı/yaşname olarak kabul edilebileceğini belirttiği (2021: 18) Âşık Veysel’in yedi dörtlükten oluşan şiirinde âdeta kendi hayatını özetlediği görülmektedir. Âşık, bahsi geçen şiirinde doğumundan ve başından geçen önemli hadiselerden bahsetmiştir. Öncelikle “Üç yüz onda gelmiş idim cihana” mısraında (Kaya, 2004: 300) Veysel, doğum tarihini öğrendiği şekli ile yani semantik belleğine kaydettiği biçimi ile aktarmıştır.

Otobiyografik bellek bağlamında incelendiğinde kişilerin yıllar sonra da olsa, yaşadığı birçok olayı hatırlamasının yanı sıra doğru olarak hatırlaması vurgu yapılması gereken bir olgudur. Bunlar arasında, kişilerin gözlerinin önünden gitmeyen anların olduğu olaylar da söz konusudur. Travma sonrası stres bozukluğu adı verilen bozukluktaki en önemli semptomlardan biri, kişilerin travma yaratan olay anını unutamamaları ve bu olayın görüntüsünün istemsiz olarak gözlerinin önüne çok sık gelmesidir (Brewin, 2011; Rubin, Bertsen ve Bohni 2008). Âşık Veysel, küçük yaşlarından itibaren ruhunda derin yaralar açan telafisi mümkün olmayan travmatik yaşantılarla karşılaşmıştır. Her acı, sahibinde farklı şekillerde tezahür eder. “Travmaya maruz kalmış bireylerin travma öncesinde, sırasında ve sonrasında verdikleri tepkiler ve yaşadıkları kendilerine özgüdür” (Zara, 2011: 93). Âşık Veysel’in hayatında temelde üç önemli travmatik olay yaşadığını söyleyebiliriz. Buradan hareketle Veysel de yaşamış olduğu acıları şiirlerinde terennüm etmiş, acı dolu günleri şiirlerinde hatıra işler gibi işlemiştir.

1.1. Gözlerini Kaybetmesi (1901)

Veysel, yaşadığı travmatik olaylardan ikisini aynı şiirinde işlemiştir. Bunlardan ilki gözlerini kaybetmesidir. Veysel yedi yaşına geldiğinde (1901) tüm bölgede etkili olan çiçek hastalığına yakalanır. Veysel’in bundan dolayı sağ gözü görmez olur, sol gözüne de perde iner. Çiçek hastalığı sebebiyle Veysel, sadece gözlerini değil iki ablası ve bir kardeşini de kaybeder (Aslanoğlu, 1964: 7). Veysel söz konusu olayı ilk röportajında N. Eröz’e anlatmıştır:

Yedi yaşına kadar benim gözlerim açıktı... Ben dünyayı hâlâ o çocukluk duyguları ile tanırım... Nereden başlayayım bilmem ki... Benim hayatım bir romandır... Doğuşum bile gülünç... Ben Şarkışla’nın Sivrialan köyünde Abdullah’ın bostanında doğmuşum... Anam pazardan gelirken yolda ağrısı

tutmuş, ancak bir bostana girebilecek vakit bulmuş. Siyah üzüm tanesi gibi çok güzel gözlerim herkesi hayrete düşürürmüş... Beni çok severler, daha üç dört yaşında iken söyletirlermiş. Yedi yaşında iken anam yeni yaptığı bir entariyi giydirmiş sokağa salıvermiş. O gün oynarken ayağım kaymış çamura düşerek ağlaya ağlaya eve dönmüşüm... Tam üç ay yatmışım... İşte bu çiçek hastalığı sol gözümü almış, sağ gözümle de yalnız ışığı görebiliyordum... Artık o zamanları ben de hatırlıyorum... İnsan acıyı unutamıyor. Bana kör diyecekler diye yüreğim sızlar, o acı ile dertli koşmaları beller ve söyler ve için için de yanar, tutuşurdum (1936: 33).

Konuyla ilgili olarak Emin Karakuş ile gerçekleştirdiği ikinci röportajında birkaç ayrıntı dışında benzer hikâyeyi anlattığı görülmektedir.

Yedi yaşında idim; günlerden bir gün; anam bana köylü usulü bir entari dikmişti. Entariyi giydim; sevinç içindeydim. Anamın amcasının karısı Muhsine Hanım beni çok severdi. Yeni entari sırtımda olduğu hâlde ona koştum. Kadıncağz beni öptü, sevdi: "Entarin ne güzel olmuş!.." dedi. Biraz sonra kalktım, eve geliyordum. Mevsim kış, etraf kar, çamur, perişan bir hâldeydi. Sokakta birdenbire ayağım kaydı. Upuzun bir şekilde arka üstü çamura uzandım. Ağlayarak kalktım, eve geldim. Fazla üşümüştüm de. Beni soydular, yatırdılar. Yatış o yatış oldu. Çiçek hastalığına tutulmuşum... Çiçek hastalığı kör eder, çopur eder, topal eder. Beni de yakaladı, hem kör, hem çopur etti. Üç kadar yattım. Çiçek söndü. Sol gözümde çiçek beni diye bir şey çıktı. Bir müddet sonra bu gözüm deşildi, aktı. Sağ gözüme de bir perde indi. Fakat bu gözümle ışığı görebiliyordum. Birkaç sene sonra, bizde "kırlangıç uşağı" derler, doktorlar geldi, babam beni bunlara gösterdi. Sağ gözümün ışığı gördüğünü söyleyince doktorlar: "O hâlde gözdeki bu perdeyi kaldırırsınız..." dediler. Sevinmiş, gözüm etrafı görecekti diye âdeta deliye dönmüştüm. Fakat felek nasip etmedi. Yine o günlerde idi. Bir gün babamla beraber ahıra girdik. Babam mallara saman verecekti. Ben de yemliği temizliyordum. Kolumu uzattım, yanımda duran inek birdenbire ürktü, başının bir hareketiyle boynuzunu sağ gözümün üzerine indirdi. O gözüm de aktı: Artık iki gözüm birden kör olmuştu (1949: 11).

Veysel, bu olayı sonraları şu şekilde anlatır:

Yedi yaşımı bitirip sekizine girdiğim sıralarda idi. Emmimin karısı Muhsine, bana üç etekli bir entari dikmişti. Onu giyinip kendisine o cici elbiselerimle el öpmeye gittim. Hava çok yağmurlu idi. Her taraf çamur deryası halindeydi. Yolda ayağım kaydı düştüm. Entarim çamur içinde kaldı. Kalktım gözyaşları içinde eve seğirttim. Ertesi gün yataktan kalkamadım. Ateşler içinde yanıyordum. Meğer çiçek hastalığına tutulmuşum. Çok geçmeden sol gözümde çıkan bir çiçek çıbanı yüzünden o gözümü kaybettim. Bir müddet sonra da sağ gözüme perde indi. Sağ gözümle ışığı ve aydınlığı seziyor fakat göremiyordum. Artık küçük kardeşim beni elimden tutarak gezdiriyordu... (Hınçer, 1950: 216).

Veysel üçüncü röportajını Suat Taşer ile gerçekleştirir. Bu görüşmede gözlerinin kaybetmesinin hikâyesini benzer bir şekilde tekrar anlatır: "Yedi yaşındaydım, çiçeğe tutuldum. Hastalıktan sonra sol gözüme perde indi. Babam derman diye taşlara sarıldı; o zamanlar (kırlangıç uşağı) denilen gezici doktorlar vardı; onlara gösterdi: Biz bu gözü iyi ederiz, sen merak etme, dediler. Dediler ama iyi edemediler. Perde günden güne kalınlaştı ve hiç görmez oldum. Bu gözümün hikâyesi böyle" (1950: 4).

Bu hadise İhsan Hınçer tarafından yine Veysel'in ağzından şu şekilde kaydedilir:

Bir gün bana;

- Müjde Veysel, dediler. Köye Kırlangıç uşakları gelmiş, perdeli gözünü muayene edecekler.

Hemen o gün babam “Kırlangıç uşağı” tabir edilen ve gözlerine perde inenlerin gözlerindeki perdeyi neşterle kaldıran bu hekimleri eve getirdi. Gözlerimi muayene ettiler. Sağ gözümdeki perde kalkarsa, görebileceğimi söylediler. Babama;

- Bu ameliyatın yapılması için yanımızda aletimiz yok. Çocuğu Sivas’a getirin, deyip gittiler.

Babam hazırlığa başladı. Müsait bir gün Sivas’a gidecek, sağ gözümü açtıracaktık. Fakat Ulu Tanrı bana dünyayı zindan olarak bağışlamış olacak ki, bir gün ahırda dolaşırken, öküzlerden biri, birden bire başını sol tarafa çevirdi. Boynuzu sağ gözümü oydu. Ben feryatla dışarı fırladım. Babam ve etraftan sesimi duyanlar yanıma geldiler. Konuşmalarından anladım ki, sağ gözümü de ebediyen kaybetmişim. O vakte kadar on iki yaşına gelmiş bulunuyordum (1950: 217).

Bu hadiseyi Veysel, oğlu Bahri Şatıroğlu’na şöyle anlatır:

... Yedi yaşında (1901) çiçek hastalığına yakalandım. Çok zor günler yaşadım. Canımı zor kurtardım. Çiçek hastalığı yüzünden sağ gözümü tamamen kaybettim; sol gözüme ise perde indi. Babam beni Akdağmadeni’ndeki bir sağlıkçıya götürüp sol gözümdeki perdeyi aldırma istiyordu. Bir gün ağabeyim Ali ile ahıra gittim. Ağabeyim hayvanların altını çalıyor / süpürüyor, ben de musuru temizliyordum. Saman artıklarını dökmek için yere eğildim. Eğilmemle birlikte çitak öküzün boynuzu gözüme saplandı. Bayılıp kalmışım.... Gözüm de akıp gitti (Özen, 1998: 12).

1936 yılında yayımlanmış olan bir yazıda Veysel sağ gözünün kaybı ile ilgili olarak “alnımın yazısı böyleymiş. (Sivas’a) gidecektik. Gitmeden birkaç gün evvel ineğimize ot veriyordum. Başını oynatırken boynuzunun ucu ile tam yerine dürttü... o da aktı. Sağ gözümü de bu ineğin boynuzu aldı” (Eröz, 1936: 33) ifadelerine yer vermiştir.

Veysel’in ikinci gözünün kaybedişi ile ilgili başka bir anlatı da şöyledir:

... bir gün sağan anasının yanında duran Veysel’in yanına gelen Karaca Ahmet onlara seslenir. Sesin geldiği tarafa dönen Veysel’in gözüne babasının elindeki övendirenin çivili ucu batır ve bu yarı sağlam göz de akar gider... (Yalçın, 2000: 32’den akt. Bekki, 2023: 21).

Veysel, *Değişler* adlı kitapta sol gözünü kaybedişini yukarıdaki anılarda olduğu gibi anlattıktan sonra “... sağ gözümde de solun zorundan olacak, perde indi. O gün bu gündür dünya başıma zindan” diyerek farklı bilgi vermiştir (Gökçe, 1944: 87). Doğan Kaya, Veysel’in yakınlarına bu ifadelerden hangisinin doğru olduğunu sorduğunda “ikinci gözünü, öküzün boynuzu sebebiyle kaybettiği” cevabını almıştır (2004: 3). Veysel başından geçen bu olayı şu dörtlüklerinde işlemiştir:

*Genç yaşında felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kayıp ettim baharımı yazımı*

*Bağlandım köşede kaldım bir zaman
Nice kimselere dedim el’aman
On-on beş yaşıma girince heman
Yavaş yavaş düzen ettim sazımı*

*Üç yüz onda gelmiş idim cihana
Dünyaya bakmadım ben kana kana*

*Kader böyle imiş çiçek mahana
Levh u Kalem kara yazmış yazımı*

*Geçirdim ömrümü heva-yı heves
Derdim bir kimseye değildir kıyas
Her zaman her vakit kalbimde bu yas*

Çark-ı devran güldürmedi yüzümü (Kaya, 2004: 300).

Ancak Veysel'in özellikle sol gözünü kaybetmesi ile ilgili olarak; "öküzün boynuzunun gözüne gelmesi", "babasının elinde tuttuğu övendirenin çivili ucunun batması" ve "sağ gözüne inen perdenin solu gözünü de etkilemesi" şeklinde olayı üç farklı biçimde anlattığı görülmektedir. Belli ki, olayın hatırlanması esnasında bir belirsizlik vardır. Hatta Eröz (1936), Gökçe (1944), Karakuş (1949), Taşer (1950) ve Hınçer (1950) ile yapmış olduğu röportajlarda çiçek hastalığından kaybettiği gözü olarak sol tarafını işaret etmiştir. Ancak Kutlu Özen (1998), Bahri Şatıroğlu'nun babası Veysel ile yapmış olduğu derleme sonucu bu metne iktibas yaparak sağ gözünü çiçek hastalığından kaybettiğine dair bilgi aktarmıştır. Aslanoğlu'nun da kitabında "Veysel'in bu illetten dolayı sağ gözü tamamen kör olur, sol gözüne de perde iner" cümlesi ile kaybedilen ilk gözün sağ olduğunu işaret ettiği görülmektedir (1967: 8). Bazı araştırmacıların kayıtlarında "sol" bazılarının kayıtlarında ise "sağ gözün" ilk kayıp yaşanan göz olduğu hakkındaki bu farklı telakkilerin oluşmasına sebep olarak "ya anlatıcı olan Veysel birden hatırlayamadı ve sağ gözünü işaret etti ya da metni yazan kişi sehven "sol yerine sağ göz" yazdı" gibi bir fikir yürütülebilir. Otopiyografik bellek çalışmaları hatırlama sürecinin aynı zamanda hatırlanan bilginin belleğe yeniden yazılma süreci olduğunu göstermiştir (Dudai, 2002; Lee, 2008). Yeniden yazılmanın salt hatırlama olarak düşündüğümüz kavramdan farkı, belleğe yeniden yazılan bilginin her türlü değişime açık olabilmesidir. Yani belli bir olayı düşünürken ya da birisine anlatırken zihnimizde oluşan yeni imgeler, çağrışımlar veya başka kişilerin söyledikleri, bizim belleğimizde o ana kadar korunan yapıda değişiklik yaratabilir (Edelson vd., 2011). Bir olayı hatırladığımızda yanımızda bulunan ve aynı olayı bizimle birlikte yaşayan kişilerin de kendi belleklerinde bulunan ve bizim daha önce hatırlamadığımız bazı bilgileri dile getirmeleri durumunda, belleğe yeniden yazma sırasında, bu kişilerin anlattıkları bizim kendi hatırladıklarımızla karışıp belleğimize değişmiş olarak yerleşebilir. Bu bulgular ışığında, yaşadığımız olayların belleğimizde korunan hali olan yapının, değişikliğe yol açabilecek etkiler karşısında savunmasız, dinamik bir yapı olduğunu düşünebiliriz (Gülgöz, 2023: 20). Bir olayın yeniden yaşanmış gibi olma hissi, ona bağlı çeşitli duyuşsal imgeler, bunun gerçek olayın kopyası olduğu düşüncesi ve olayın bizzat yaşanmış bir olay olduğu inancı, otopiyografik belleği belirleyen özelliklerdir; ne var ki, bu özelliklerin bulunması, hatırlanan olayın gerçekten yaşanmış ve yaşandığı şekliyle hatırlanıyor olmasını gerektirmez. Yani zihnimizde bir olayı tamamen bize anlatılanlardan kurmuş olabiliriz ve onu daha sonra, gerçek ve bizzat yaşanmış bir olay olarak hatırlayabiliriz. Yine de bu olay otopiyografik bellekteki bir olay olarak incelenir (Gülgöz, 2023: 17). Birçoğumuzun belleğinde de çocukluğumuza ilişkin ailemizin bize anlatmış olduğu, ama hayal gücümüzün de yardımıyla zaman içinde gerçekten hatırladığımızı sandığımız olaylar vardır (Gülgöz, 2023: 17). Veysel'in özellikle sol gözünün kaybı ile ilgili farklı zamanlarda anlatmış olduğu hikâyeler arasında görülen tutarsızlık, Veysel'in belleğinin kendisine çocukluktan beri anlatılan hikâyelerden ötürü karıştığının hatta belleğinde hikâyenin yeniden kurgulandığının bir göstergesi olarak okunabilir. Nitekim Veysel bu talihsiz olayı yedi yaşında yani 1901 yılında yaşıyor. Konuyla ilgili röportaj ve

dergi demeçlerini ise sırasıyla 1936, 1949 ve iki farklı kişiye 1950 yılında gerçekleştiriyor. Başka bir ifade ile olayın üzerinde 35 ila 49 yıl geçmiş oluyor. Bu süre zarfında belleğinde olayın cereyan etme şekli başkalarının anlatımından da etkilenerak değişiklik göstermiş olabilir. Ancak gerek demeçlerinde gerekse şiirde yazdığı gibi olayın akabinde ve olay sonrasında hissettiği acı, üzüntü ve mutsuzluk belleğinde ilk günkü gibi taze bir şekilde muhafaza edilmiştir.

Veysel'in "çok zor günler yaşadığını" ve "canını zor kurtardığını" belirtmesi hatta "İnsan acıyı unutamıyor. Bana kör diyecekler diye yüreğim sızlar, o acı ile dertli koşmaları beller ve söyler ve için için de yanar, tutuşurdum." ifadeleri kendisinde hayatının sonuna kadar devam edecek olan olumsuz bir etkinin varlığının habercisidir. Nitekim bu olumsuz anı kendisinde bir travmaya sebep olmuş ve şiirine de bu acı anısını yansıtmıştır. Şiirinde, feleğin kendisini vurduğunu, feleğin gözlerinin açılmasını nasip etmediğini ve kalbinde her zaman bu yası taşıdığını belirten Veysel, yaşamış olduğu anının kendisindeki duygusal izlerini bu şekilde dile getirmiştir. Veysel'in aynı olayı farklı şekillerde anlatması olayı başkasından dinlemesi sonucu etkilenerak kendi hafızasına olayın yaşanmış bir deneyim olarak kaydedilmesi ihtimalini de akıllara getirmektedir. Veysel'in çiçek hastalığında kaybettiği iki ablası ve kardeşi ile ilgili konuşurken "... Bunların ölümüne benim aklım yetmiyor. Anam anlatırdı... (Aslanoğlu, 1964: 7) ifadeleri de annesinin anlattıklarını kendi deneyimi gibi otobiyografik belleğine yerleştirdiği kanaatini destekler niteliktedir. Peter A. Levine'in "son araştırmalar kesin bir şekilde hatırlamanın yeniden inşa etme, yani kurma süreci olduğunu göstermektedir, sürekli seçer, ekler, siler, yeniden düzenler, enformasyonunu güncelleriz; böyle uyarlarız ki hayatta kalabilelim ve yaşamaya devam edebilelim." (2020: 34) ifadeleri Veysel'in sol gözünü kaybetmesi olayının anısına uyarlandığında anının Levine'in belirttiği gibi sebeplerden ötürü üç farklı şekilde çeşitlenmiş olabileceği sonucuna varılabilir. Diğer taraftan içinde yaşanan zamandaki duygu durumunun "neyin?, nasıl?" hatırlandığı üzerinde çok önemli rol oynadığı söylenebilir.

"Âşık bir iç çekişi ile durdu, dalar gibi, düşündü.", "Âşık mendiliyle yüzünü sildi... Terlemişti... İçinden ağlamış, çıkamayan gözyaşlarını tekrar içine gömmüş gibiydi" (Eröz, 1936: 23). "Çiçek hastalığı beni bu hâle koydu. Bu çok acı bir şey..." (Karakuş 1949: 8). "Yüzünün ifadesinden ve sesinin renginden, en hassas yerine dokunduğumu derhâl anladım. Anladım ama, ne yapayım ki, bir kere dokunmuş bulundum.... Sustu. Gizliden derin bir göğüs geçirdi. Ne kadar gizli olursa olsun, bu göğüs geçirmenin 50 yıl geriden geldiği belliydi" (Taşer, 1950: 4) gibi sözler, kendisiyle röportaj yapan gazetecilerin gözlemleri neticesinde tespit edilmiş, Âşık Veysel'in gözlerini kaybetmesi esnasındaki duygu durumunu açıklayan ifadelerdir. Olayı anlatırken hissettiği o acıyı adeta yeniden yaşadığı beden dilinden belli olan Âşık Veysel için "olayı yeniden yaşama hissi" açıkça gözlemlenebilmiştir. Sarp ve Tosun'un aktarmalarına göre, otobiyografik anı özelliklerinden biri olan "biyografik veya kişisel anı"lar, çoğunlukla biyografik bilgileri içerir. Örneğin; İstanbul'da doğduğum bilgisini orada yaşadığıma dair gerçek bir anım olmasa da hatırlayabilirim. Bu tür olgulara dayalı bellek, Tulving'in bahsettiği noetik bellektir. Bunun tersi, yaşantıya dayalı olan kişisel anı ise otonoetik bellektir. Otonoetik bellekte insanlar çoğunlukla büyük bir canlılık, zengin duyu ve algısal ayrıntılarla geri çağrışım yaparlar. Bu da kişiye anıyı hatırlarken olayı yeniden yaşama

hissi yaratır. Bu yeniden yaşama sırasında yaşadığımız duygular ve anılar birbirlerini etkileyebilir (Sarp ve Tosun, 2011: 448-449). Dolayısıyla olayın oluş anındaki duygular anının gerçek anı üzerinde etkilidir. Yaşanılan duygunun büyüklüğü ya da küçüklüğü anının da gerçek imajları içerip içermediği hakkında bazı kesin yargılardan bizleri uzaklaştırır. Bu sebeple Veysel'in de gözlerini kaybetmesi esnasında yaşadığı acı, olayın bazı gerçek imajları üzerinde etkilere sebep olmuş, olayın farklı hatırlanması ile sonuçlanmış olabilir.

On dokuz-yirmi yaşlarına gelip de genç bir adam olduğu zaman tüm akranları askere alınırken kendisi askere alınmayan Veysel derin üzüntüye kapılır ve iki gözünü kaybetmenin acısını yeniden hatırlar. Kendisi kadın, çocuk ve yaşlı erkeklerle köyde kalmıştır. Elbette bu acı hatırasının bir sonucu olarak askere alınmayışını da bir şiir ile dillendirir. Yine duygusal hafızası devreye giren Veysel, üzüntüsünü, hayal kırıklığını ve feleğe olan isyanını böylece bir kez daha hatırlamış olur.

*Olaydım cephede kahraman asker
Çalışırdım memleketin işine
İçimde duygular uyanan hisler
Taşıırdı beni hudut dışına
...
Ne yazık ki bana olmadı kısmet
Düşmanı denize dökerken millet
Felek kırdı kolum vermedi nöbet
Kılıç vurmak için düşman başına* (Kaya, 2004: 128).

Veysel, bütün arkadaşlarının ve köyün orta yaşlı erkeklerinin dahi askere alınmasına ancak kendisinin gidememesine o kadar üzülmüştür ki Alkan'ın ifadeleri ile “üzüntüden kahrolur Veysel. Köy içinde aylarca, sazını tüfek gibi omzuna vurup dolaşır” (Alkan, 1994: 19).

1.2. Annesi Gülizar'ın Vefatı (1921)

Veysel'in yaşadığı ikinci travma ise annesinin kaybıdır. Anası Gülizar'ın anlatımına göre Veysel, eylül ayının sonu ekim ayının başlarında Ayıpınarı merasına koyun sağmaya giderken Çobandere/Gültepe mevkiinde dünyaya getirmiştir (Aslanoğlu, 1964: 8; Alkan 1994: 17; Yalçın, 2000: 27). Veysel kendi doğum tarihi ile ilgili olarak “Üç yüz onda gelmiş idim cihana” (Kaya, 2004: 300) ve “1310 doğum VEYSEL'dir adım” (Kaya, 2004: 139) gibi iki mısradan da Hicri 1310 tarihini işaret etmiştir. Bu tarih Miladi 1894'e denk gelmektedir (Bekki, 2021: 19).

Veysel doğum tarihi gibi bilgileri, annesinin veya etrafındaki diğer büyüklerinin kendisine anlattığı kadarıyla bilmektedir. Hatta daha başka bilgilerin de yer aldığı başka bir şiiri de mevcuttur. Âşık Veysel aynı yıl içinde yaşadığı bu kadar acı ile baş etmenin yolunu en iyi becerdiği iş olan şiir terennüm ederek sağlamıştır. Vefat eden annesi için duygularını dile getirdiği kimi zaman semantik kimi zaman da episodik belleğinden faydalanarak oluşturduğu şiiri annesini ve ona hissettiklerini anlatmaktadır. Gülgöz'e göre, çeşitli deneyimleri yaşarken olay hakkında belleğimize kodladıklarımız, hâlihazırda semantik bellekte bulunan bilgilerin dışında kalanlardır. Gerçekte hatırlamadığımız olayların boşlukları, yaşadığımız olayın hatırlanması sırasında semantik bellekteki bilgiler sayesinde doldurulur ve biz de, hatırlama sırasında bu ayrıntıları gerçekten hatırlıyormuşuz gibi hissedebiliriz (2023: 14-15). Daha önce öğrenilmiş, başkalarının aktarımı neticesinden

edinilmiş bilgilerin bellekte yer edinmesi olarak tanımlayabileceğimiz semantik bellek izleri Veysel'in şiirinin ilk üç dördlüğünde görülmektedir.

*Dokuz ay koynunda gezdirdi beni
Ne cefalar çekti ne etti anam
Acı tatlı zahmetime katlandı
Uçurdu yuvadan yürüttü anam*

*Anaların hakkı kolay ödenmez
Analara ne yakışmaz ne denmez
Kan uykudan gece kalkar gücenmez
Emzirdi salladı uyuttu anam*

*Doğurmuştu beni Sivas ilinde
Sivralan köyü 'nde tarla yolunda
Azığı sırtında orak elinde
Taşlı tarlalarda avuttu anam (Kaya, 2004: 191-192).*

Yetişkinlerde yapılan çalışmalarda, insanların 3,5-4 yaşından önce olmuş olayları hatırlamadıkları görülüyor (Bruce, Dolan ve Phillips-Grant 2000). 4 yaşından önce yaşanmış olaylardan hatırlanan olsa bile, bunlar daha çok bir görüntü, bir resim niteliğinde olup olay örüntüsü içermemektedir. Hatırlananların ne derecede gerçekten kişi tarafından yaşanıp hatırlandığı da sorgulanabilir; çünkü bu olaylar genellikle aileler tarafından çokça anlatılan ve dolayısıyla, kişinin gerçekten deneyimlediği bir anıdan ziyade, dinlediği olayları kafasındaki imgelerle birleştirip oluşturduğu ve kurguladığı olaylar olabilir (Gülgöz, 2023: 22). Nitekim gözlerinin kaybetmeden önce yani yedi yaşından önceki günleri hatırlayıp hatırlamadığı sorulduğunda Veysel "Hatırlamıyorum. Hayır. Daha küçüktüm." şeklinde cevap verir (Aslanoğlu, 1964: 7).

*Ben yürürdüm anam bakar gülerdi
Huysuzluk edersem kalkar döverdi
Hemen kucaklayıp okşar severdi
Çirkin huylarımı soyuttu anam*

*Çocuk idim anam bana ders verdi
Okumamı çalışmamı ön gördü
Milletine bağlı ol da dur derdi
Vatan sevgisini giyitti anam*

*Tükenmez borcum var anama benim
Onun varlığından oldu bedenim
Kimi köylü kızı kimisi hanım
Tâ ezel tarihte kayıtlı anam*

*VEYSEL der kopar mı analar bağı
Analara doğurmuş ağayı beyi
İşte budur sözlerimin gerçeği
Okuttu öğretti büyüttü anam (Kaya, 2004: 191-192).*

Şiirin devamındaki dördüncü ve beşinci dördlükleri ise Veysel'in otobiyografik (episodik) belleğinden kalanların yansımasıdır. Otobiyografik anılar yaşadığımız deneyimleri içerir. Bu deneyimleri hatırlarken, çoğunlukla bu deneyimlerin duyusal, algısal, kavramsal ve duygusal nitelikleri de aklımıza gelir. Zihnimizde, hatırlanan olayla ilgili birtakım görsel

imgeler de yer alır. Anılar aklımıza gelirken, genellikle hatırlama hissi ve zamanda geriye yolculuk hissi de bize eşlik eder. Gündelik yaşamda hangi koşulda ne tür anıların aklımıza gelebileceğini belirleyen pek çok faktör vardır (örn., dikkat düzeyi, olayın önemi, olayın duygusal içeriği, var olan ipuçlarının türü) (Uzer, 2023: 51). Bu örnekte travma içeren bir otobiyografik bellekte yer alan bir anıya şiirde yer verilmiştir.

Âşık Veysel kendisinde üzücü etkiler bırakan bu anılarını kara bahtına yorarak henüz temelden yani küçük yaşlarda tecellisinin bozuk olduğunu söyleyerek gözlerini kaybetmesine gönderme yapar ve vebaline giren kara bahtına seslenir. Bu şiirinde de yaşamış olduğu tüm travmatik anıların akislerini görmek ve hissetmek mümkündür.

*Çok yalvardım çok yakardım
Uyanmadı kara bahtım
Şansım küsmüş etmez yardım
Uyanmadı kara bahtım*

*Uyur uyanmaz ikbalim
Nic olacak benim halim
Boynuna olsun vebalim
Uyanmadı kara bahtım*

*Kader kadere eş oldu
Ağladım gözüm yaş oldu
Uzun boylu savaş oldu
Uyanmadı kara bahtım*

*Tecellim bozuk temelden
Gitti gençlik çıktı elden
Aşka mahkumuz ezelden
Uyanmadı kara bahtım*

*Kısmet beni diyar diyar
Dolandırır bilmem ne var
Veysel oldu candan bizar
Uyanmadı kara bahtım (Kaya, 2004: 202).*

Veysel, aşağıdaki şiirinde de yaşadığı kederli yılları hatırladıkça kara bahtına ve feleğin kendisine ettiklerine değinmeden geçemez. Yine tecellisinin ters yazıldığından bahsederek derdinin çok olduğundan dem vurur. Ruhunun derinliklerine işlemiş olan üzücü hatıralarla baş etme yolu olarak saz ve şiire sığınmış olması içindeki olumsuz düşünce ve duyguları dışa vurması açısından ruhunun iyileşmesine de iyi gelmektedir.

*Neler yaptı bana kader
Uyansana kara bahtım
Yel değdikçe erir gider
Karşı dağda kara bahtım*

*Tecellinin ters kalemi
Bana dar etti alemi
Dedim güzel sar yaremi
Çıkageldi hora bahtım*

*İçimden gitmez kederim
Mihnet ile doldu derim
Dünya kalsın ben giderim
Bilet veren kara bahtım*

*Yükün aldı gam kervanı
Terk edip gider bu hanı
Bilinmez nerde mekanı
Göke bahtım yere bahtım*

*Bu bir sır ki açıklanmaz
Diyen bilmez bilen demez
Öyle bir yol giden gelmez
Uzar gider ara bahtım*

*Veysel söyler derdi çoktur
Ecel gelir ölüm haktır
Saklanmaya imkan yoktur
Ora bahtım bura bahtım (Kaya, 2004: 201).*

Veysel ilerleyen yıllarda ikinci evliliği adı anasının adı ile aynı olan Gülizar’la yapacaktır. Eşinin adının Gülizar olması Veysel için güzel bir tevafuk ve teselli olarak yorumlanabilir. Çünkü hem vefatı nedeniyle annesini hem de evi terk etmesi nedeniyle ilk eşini kaybeden Veysel, tek seferde hem annesinin hatıralarına hem de eşine kavuşmuştur.

1.3. İlk Eşinin Evi Terk Etmesi (1927)

Âşık Veysel’in aynı şiirinde “*Bir vefasız zalim yâre bağlandım*” (Kaya, 2004: 300) diyerek değindiği üçüncü travmatik olay hatta olaylar silsilesi ise ilk eşi Esmâ ile yaşanır. Âşık Veysel, 1919 yılında yirmi beş yaşında ilk evliliğini Esmâ ile gerçekleştirir. Bu evliliğinden biri erkek biri kız olmak üzere iki evlat sahibi olur. Ancak oğlu ihmal sonucu vefat eder. 1921 yılının başında annesini, sonunda ise babasını kaybeder. Sekiz sene sonra Esmâ, Veysel ile ilgilenmenin hem fiziksel hem de sosyal olarak çok zor olduğunu bahane eder ve yanlarındaki bir çalışan ile altı aylık bebeğini de geride bırakarak evi terk eder. İki sene daha kızını kendi imkânları ile büyötmeye çabalayan Veysel, kızını da bakımsızlıktan kaybeder (Özen, 1998: 15; Yalçın, 2000: 39; Alkan, 2001: 13; Kaya, 2004: 4-5; Bekki, 2021: 24).

Veysel, bu olayı yine 1936 yılında Eröz’e verdiği röportajda şu şekilde anlatmıştır:

Bu dağlı yürek nelere dayanmadı ki... Evlendim yine dirlik görmedim... Sevdim... Çok... Esasen âşık doğmuştum... Karımın güzel olduğunu söylerlerdi... Fakat (âdemoğlu namert olur) derler, ya âdemkızı ne olur? Onu dememişler... Bir oğlum oldu... Bir gece anası emzirirken üstünde uyuyakalmış... O uğursuz günün seherinde beni telaşla uyandırdılar “Çocuk solumuyor” dediler. Yatağımdan fırladım, elimi ağzına tutarak baktım... Nasıl solusun ki?.. Dikkatsiz ana o soluğu kesmiş oğlunun katili olmuştu. Neden sonra bir kızım oldu... Bir akşam ezanı yorgun argın eve gelmiş köşeye uzanmıştım... Dalmışım... Çocuk sesiyle uyandım... Çocuk böğrümün üstünde duruyordu... Ağlamaktan bunalır bir hâlde idi... İyi ki uykum arasında ben de dönmedim, onun katili de ben olacaktım... Meraklandım, seslendim anasına... Ses çıkmadı... Çıkayım bakayım dedim, kapı dışardan kapanmıştı. Aradım, evi... Anasının evini... Bütün köyü... Yoktu... Sonra anladım ki sevgilisi varmış, onunla kaçmış... Yavrusunu, süt kuzusunu bırakarak...

Onu seviyordum... Yana yana henüz süttten kesilmeyen çocuğumu tam iki sene bağrımında sallayarak, yüreğden doğan koşmaları ninni diye söyleyerek baktım. Kimselerin yüzüne çıkamaz olmuşum... Köy bana zindan olmuştu.

Sılaya çıkmak istedim. Kirvemim oğlu “İlle gitme” diye yalvardı, kardeşim iki gözü iki çeşme ağladı... Onları kıramadım... İşte o zaman ben tam içli, dertli oldum... Her gün yavrumu bağrıma basıyor:

*Yastadır, ey deli gönül yastadır,
Gelir deyi kulaklarım sestedir,
Çise düşer zülüflerin ısladır,
Var git duman şu yaylanın üstünden.*

*Duman senin çürük işin bitmez mi?
Poyraz vurup bir tarafa gitmez mi?
Benim eski derdim bana yetmez mi?
Var git duman şu yaylanın üstünden.*

*Duman senin pare pare karın var,
Şu benim gönlümde ah u zarım var,
Benim o yaylada nazlı yârim var,
Var git duman şu yaylanın üstünden.*

*Yayla seni yaylamadım yâr ilen
Geçiyor günlerim ah u zar ilen
Kırcılı boranlı pare kar ilen
Var git duman şu yaylanın üstünden.*

Diye inliyordum. Bu çocuğun da. İnsan sütüne hasret, bir gün gözlerini yumuverdi... Ana sütü yerine baba yaşıyla beslenen çocuk yaşar mı hiç? Böylece yapayalnız kalınca artık dayanamadım, değneğimle ekmek kesemi hazırladım, gözüm Âşık İbrahim’le tutum yolu... Diyar diyar bağrıma taş basarak gezdim... (1936: 33).

Bu olayın etkisi Veysel’de bir müddet daha devam eder ve yaşamış olduğu acı olayların duygularını şu şiirinde dile getirir:

*Bir vefasız zalim yâre bağlandım
Tarih üç yüz otuz beşte evlendim
Sekiz sene bir arada eğlendim
Zalim kâfir yetim kodu kuzumu*

*Ele geniş bana dünya dar oldu
Tahammülsüz gönlüm bi-karar oldu
Günüm zindan gecelerim zâr oldu
Kader ile bölemedim kozumu*

*Veysel der dünyaya ben niye geldim
Her zaman ağladım ne zaman güldüm
Gönlüme teselli kendimde buldum
Sabır ile teskin ettim özümü (Kaya, 2004: 300).*

Yine Esma’yı düşünerek yazdığı bir şiirinde kendisinin sevgisinden bahsederek aslında eşinin kıymetinin kendi sevgisinden kaynaklandığını ifade etmiştir:

*Güzelliğin on par’etmez
Bu bendeki âşk olmasa
Eğlenecek yer bulaman
Gönlümdeki köşk olmasa (Kaya, 2004: 114)*

Başka bir şiirinde de karısının kendisini beğenmemesini dile getirmiştir.

*Memlekete destan oldum
Karım beni beğenmedi
Eşten oldum dosttan oldum
Yârim beni beğenmedi (Kaya, 2004: 153)*

Doğan Kaya da eserinde aşağıda verilen şiire işaret ederek Âşık Veysel'in Esmâ için bu sözleri sarf ettiğini belirtir:

*Mecnun gibi dolanıyorum çöllerde
Hayâl beni yeldiriyor yel gibi
Ah çeker ağlarım gurbet ellerde
Durmaz akar gözüm yaşı sel gibi*

*Bir güzelin mecnunuyum ezelden
Veremem telkini gelmiyor elden
Yandım ateşine can ü gönülden
Görmesem günlerim uzar yıl gibi*

*Hesapsız haftalar yıllar geçiyor
Evvel benim idi şimdi kaçıyor
Varıp düşmanlara derdin açıyor
Beni görüp saklanıyor el gibi*

*Zincirsiz kösteksiz bağladı beni
Tatlı diliyle eğledi beni
Yurdumdan yuvamdan eyledi beni
Yarsız dünya malı bana pul gibi*

*Aşkın beni deryalara daldırdı
Bazı ağlatır da bazı güldürür
İster azat eyler ister öldürür
SEFİL VEYSEL kapısında kul gibi (Kaya, 2004: 151).*

Veysel bu evlilikten büyük yaralar alır. Kendisini avutmaya çalışsa da dünya âdeti kendisine dar gelmeye başlar. Verdiği röportajda da belirttiği gibi köy ona zindan olmuştu ve bir an önce oradan kaçıp uzaklaşmak istiyordu. Hatta Veysel yaşamış olduğu bu olayı utanç verici olarak niteleyecek şekilde kendisinde bıraktığı hisleri şöyle aktarır: “İnsan içine çıkacak yüzüm kalmadı, iyneden ipliğe döndüm” (Alkan, 1994: 20). Bekki, adı geçen çalışmasında Veysel'in yaşadığı bu hadiseye de değinir. Erdoğan Alkan'ın kendi köyünde TRT adına yaptığı söyleşide Veysel, eşinin kendisini terk etmesini hayatının en üzüntü verici olayı olarak dile getirir: “Ailem, altı aylık çocuğu bıraktı hizmetkârla gitti. Ondan daha fazla üzüntü duydum. Tabii bu, ‘dertsiz baş, yarasız ağaç olmaz’ derler, atalardan kalma bir söz. Türlü türlü dertler var. Bu, en mühimleri bunlar.” (2021: 25).

Sekiz yılın sonunda istenmeyen bir şekilde sonlanan evliliği, anne ve babasının aynı yıl içinde vefat etmeleri, annesizlik ve bakımsızlıktan ikinci çocuğunun da ölmesi Veysel'i hem bedenen hem de ruhen çökertir (Bekki, 2021: 25). Ruh hali iyice bozulan Veysel, köyünden ve bulunduğu ortamdaki uzaklaşma ihtiyacı ile kendini yollara vurmaya karar verir ve Zara'ya giderek orada üç ay geçirir. Böylece otuz üç yaşında ilk defa köyünden çıkmış olur. Veysel'in alıp başını uzaklara gitme arzusu kendini yolda iyileştirme düşüncesinden kaynaklı olabilir. Çünkü aslında yol kat etmek hem maddeten hem de manen yapılan bir yolculuktur. Birinde gidilen menzile memleketin bir köşesi iken diğerinde menzile iç huzurun yakalandığı içe dönük olan yolculuk.

“Travmatik anılar ham deneyim parçaları olarak irade dışı ortaya çıkarlar ve kendilerini ıstırap çeken savunmasız kişilere dayatırlar...Bir yolunu bulup da bu dayatmalar üzerine çalışana, onları içselleştirene ve sonunda tüm anıları yatıştırarak tutarlı bir anlatıya

dönüştürüne kadar travma geçirmiş insanların hayatları durur; yani bu kişiler bu anılarıyla barışana kadar sağlıklı biçimde yaşayamazlar” (Levine, 2020: 39). Veysel, yaşadığı tüm olumsuz olaylar sebebiyle biraz uzaklaşmak biraz da kafasını dağıtmak, iyileşmek umuduyla köyünden ilk kez ayrılır. Bu yolculuk ikinci eşi ile tanışmasına ve ondan altı çocuk sahibi olmasına vesile olmuştur. Böylece ilk eşinin vermiş olduğu acı anılarla baş etmek için ilk adımı atmış olur.

2. Veysel’de Travma Sonrası İyileşme

Hayatının ilk 33 yılında kendisini derinden etkileyecek olan üç olay ile sarsılan Veysel, buna rağmen hiçbir zaman ye’se kapılmamış ve hayata tutunmak için hep bir yol ve teselli bulmuştur. Veysel’in hayatındaki ilk travma elbette gözlerini kaybetmesidir. Âşık Veysel, Emin Karakuş’a verdiği ikinci röportajında gözlerini kaybetmiş olmasına alıştığını belirterek artık bu durumunu kanıksadığına dair ifadeler kullanmıştır.

“Yok, yok. Bu benim için artık mühim bir şey değil. Dayandık, alıştık. İnsan dayanınca nelere alışmıyor ki...” (Karakuş, 1949: 11). Veysel, aynı röportajında da gözlerini kaybetmesinin sebebinin kendince izah eder: “Bazı kimseler bu hâl, bir dikkatsizlik neticesi meydana geldi, diyorlar; bazıları ise mukadderat diyorlar. Ben ikincisine inanıyorum; mukadderat deyip geçiyorum.” (Karakuş, 1949: 11). Veysel’in bu ifadeleri gözlerini kaybetmesini kadere bağlayarak acı hadiseyi kabullendiğini göstermektedir. Karakuş, Veysel’e “hayatta seni çok üzen ve sevindiren şeyler nedir? diye sorduğunda Veysel;

“Hayatta göz kaybetmek, bütün hayatını kaybetmek demektir. Bunu düşünmemek elden gelmiyor. Fakat ben yavaş yavaş ona alıştım. Artık bunu da düşünmez oldum. Şimdi ara sıra “Işığı tutun”, “Kör müyüm yahu!..” gibi sözlerle alay bile ediyorum. İş bir defa başa gelmesin. Geline, insan o vakit alışır ve ahlaklaşır.” (1949: 11) cevabını vererek gözlerinin yokluğunun eskisi kadar kendisini çok fazla üzmediğini anlatır. Hatta gözlerinin görmeyişini kendisinin de yukarıdaki röportajında beyan ettiği gibi şaka yapacak kadar kabullenmiştir.

Yıl 1969. Sivas güzellerinden bir kız Veysel’i köyünde ziyarete gelir. Veysel, tüm topluluk içinde kulağına bir şey söylemek bahanesi ile kıza yaklaşmasını söyler. Güzel kız yanaşır. Fırsatını bulan Veysel, kıızı öper. Oradakiler kahkahalarla gülerler. Veysel neden güldüklerini sorunca, kıızı öptüğünü söylerler. Bunun üzerine Veysel;

- Ben öyle bir şey yaptıysam gözüm kör olsun, der. (Köktürk, 1976: 7681).

Görme engelini espiri yapacak kadar unutan Veysel’in yine benzer bir anısı aşağıdaki gibidir:

Ankara’da Erdoğan Alkan’ın evine konuktur. Ev sahibi özlemiştir diye, Şarkışla’nın enlü bulgur köftesini yaptırır. Kaşığı ağzına götüren Veysel, kaşıқта üç köftenin birden olduğunu anlayınca:

- Kör gibi üç köfteyi birden almışım der (Özdemir, 1977: 271).

Veysel, kendisini dokuz-on yaşına kadar oyalayamaz ancak babasının kendisine saz vermesi ile önceleri uğraşı olan âşıklık sonraları hayatı hatta geçim kapısı olmaya başlar. Gözlerini kaybetmiş Veysel, bu sayede olmuştur Âşık Veysel. Karakuş’un röportajında sorduğu Veysel’i en çok sevindiren şeyin ne olduğuna dair sorusuna ise cevabı:

“En büyük hüsranim, en büyük zevkim oldu: Gözlerim görseydi, ne adım, ne sanım belli olacak ne geldiğimden, ne de gittiğimden kimse haberdar olacaktı; köyde rençperlik ederek, geçinip gidecektim. Allah onu öyle yaptı ise, bunu da böyle yaptı. Kendimi saza, şiire verdim; etrafa tanıttım. Şimdi birçok yerlerde beni arayan soran var. En büyük zevkim sizleri tanımak oldu...” (1949: 11) şeklinde olmuştur. Veysel, travmasını büyük bir fırsata çevirmeyi başarmış ve üstelik bundan da mutluluk ve kıvanç duymuştur.

Veysel, yıllar geçtikçe Esmâ'nın evi terk etmesi ile yaşadığı üzüntüyü dahi unutmuştur. Hatta konuyla ilgili kendisine atfedilen başka bir anı da şu şekildedir:

Sivrialan köyünde bağında oturmuş üzüm yiyen Âşık Veysel'i bağın yanından geçen eski karısı görür. Veysel'i terk ederek başka birisiyle kaçan eski karısı geçmiş günlerin yüzü suyu hürmetine seslenir.

- Veysel, ne yiyon?
- Görmüyon mu üzüm yiyom.
- Bana da versene...
- Niye verecekmişim, evde duraydın da yiyeydin.” (İlknur, 2001: 93'ten aktaran Kaya, 2004: 35).

Karakuş, röportajın devamında saza nasıl başladığını sorunca; Veysel, “buna da gözlerim sebep oldu, gözlerim kör olunca yapacak iş kalmamıştı. Bütün hane halkı sessiz, sessiz bu zavallı hâlime ağlıyor, içlerini çekerek, gözyaşı döküyorlardı. Ben bunları görmüyor, işitmiyorum, fakat hissediyordum. Bir gün babam bana bir saz getirdi. Bununla oynayıp avunmamı söyledi. Elime sazı aldım.” (1949: 11) diyerek cevap verir. Saza başlamasında ve neredeyse Âşık Veysel olmasında gözlerinin olmayışını bir sebep olarak görmüştür. Gözlerinin kapanması onda başka kapıların açılmasına vesile olmuştur. Nitekim İstanbul'da Tıp fakültesindeki asistanlar kendisine gözlerini ameliyat etmeyi teklif eder. Gözlerinin açılma ihtimalini hiç düşünmeden Veysel buna karşı çıkar ve şunları söyler:

Benim bunca yıl kendime göre düşünüp kurduğum bir dünya var, ben onu görmeden hayâl edip yaratmışım; dışarıdaki dünyaya benzer mi benzemez mi bilemem, ama gözlerim açılacak olursa benim dünyam yitilip gider. Buna arazi değilim... Ben körlüğümünden şikâyetçi değilim; benim körlüğümünden başkaları müteessir oluyorlar. Rakı, içene tesir eder; ama rakı şişesi sarhoş olur mu? Ben de rakı şişesi gibiyim. Körlüğüm bende kaldığı müddetçe bana dokunmuyor; başkaları onu görüp müteessir oluyorlar! (Sevengil, 1967: 204).

Veysel'in adı duyulmaya başlandıkça ziyaretine gelen pek çok kişi, yakın dostları ve gazeteciler onun gözlerinin görmeyişinden müteessir olmuş ve kendisinin de böyle düşündüğünü var sayarak ona defalarca “Ameliyat ettirip gözlerini açtıralım”. dediklerinde, Veysel'in yukarıdaki kendi sözlerinden de anlaşılacağı üzere o bu teklifleri hiç düşünmeden reddetmiştir.

*Bir küçük dünyam var içimde benim
Mihnetim zîynetim bana kâfidir
Görenler dar görür genişdir bana
Sohbetim ülfetim bana kâfidir*

*İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini Arap atını
Bilirse Türklüğün var kıymetini
Vatanım milletim bana kâfidir*

*İsterdim hayatta düşmanla savaş
Milletime kurban olaydı bu baş
Nasip değilmiş şehitlik kardaş
İmanım niyetim bana kâfidir* (Kaya, 2004: 271).

Veysel bu şiiri ile kendisine teklif edilen göz ameliyatlarına cevap vermiş olur. Görmeyen gözleri ile kendisine küçük bir dünya kurduğunu ancak gözleri görenlerin aksine kendi içinde büyük bir dünyası olduğunu anlatır. Ayrıca şiirde yıllar önce yine gözlerinin kaybı sebebiyle bütün akrân ve karabalarının gitmesine kendisinin gidemediği askerliğini de “*İsterdim hayatta düşmanla savaş*” sözleri ile burada tekrar andığı görülebilir. Travmatik belleği yine devreye giren Âşık Veysel, şiirlerinden de anlaşılacağı üzere güçlü bir imana sahip olmasına rağmen isyan etmeden feleğe ve talihine de sitem etmeyi ihmal etmemiştir.

Veysel, gözlerinin görmemesi ile şiir terennüm etmesi arasında ilişkiyi Taşer ile yapmış oldukları röportajda sorulan soru üzerine anlatır.

Nasıl oluyor da görenlerin çoğundan daha iyi şiir söyleyebiliyorsunuz?

— Görenlerin kapıları dışına açıktır. Onun için dalıp, dalıp gidiyorlar. Benim kapılarımsa içime sımsıkı kapanmış; istesem de dışarıya açılamam ve dağılamam. (Taşer, 1950: 4)

Veysel bir başka dörtlüğünde bütün ömrünü trajik hale getirecek göz kaybı için neredeyse minnettarmış gibi hisler yansıtır:

*Ben bir adam olmazdım
Gerçek dostlar olmasaydı.
Gerçek şair olmazdım.
Çiçek gözüm olmasaydı* (Şatiroğlu, 1971: 270)

“Veysel, travmatik yaşantılardan sevilenin ölümünü, organ kaybını ve salgın hastalığı çocukken yaşayarak ruhsal yaralar almıştır. Bu yaraların ruhsal bütünlüğünü tehdit etmesiyle sembolik yok olmayı değil ozanlığı ile var olarak ruhsal bütünlüğünü korumayı seçmiştir” (Yaz, 2017: 280). Veysel, kalbinden geldiği şiirlerini dile dökmesinin başka bir ifade ile kalbine doğan ilhamın en önemli sebebi olarak gözlerinin görmemesini işaret eder. Veysel’in örneklerde de yer verildiği üzere acılarını içselleştirdiği ve kabullendiği görülmektedir. Kimi zaman acılarının sebebini kendisini de teselli ve teskin edecek şekilde kadere bağlaması kimi zaman da acıları ile alay etmesi artık onları bir tarafa bırakıp acılarından olumlu anlamda beslendiğinin birer işaretidir. Hayatı kendine kahretmek yerine yaşamak zorunda olduğu içinde bulunduğu anı kendisi için bir fırsata çevirip bunu en iyi şekilde değerlendirmeye çabalamıştır. Esmâ Şimşek’e göre Âşık Veysel’in sazla tanışması tamamen geçim sıkıntısına, ekmek parası kazanma endişesine dayanmaktadır ve ilk yıllarda bu konuda hiç ümit de yoktur (2016: 122). Ancak daha sonraları Veysel için saz dünya ile kurduğu bir iletişim aracı haline dönüşür. Kendisini ve dünyayı bu şekilde anlayacağını ve anlatacağını farkına varan Veysel pes etmez ve hayat ile olan tüm bağını sazı üzerinden kurmaya çabalar. Özdemir’e göre, onun saza başlaması ve başarılı olması, hayatta çeşitli talihsizlikler yaşamış, içine kapanık bir kişiliğin dost arayışının sonucu olarak da görülebilir. Fakat bu arayış kendiliğinden değil, büyük oranda babasının etkisiyle ve gelecek kaygısıyla olmuştur. Onda bu dostluğun köksalmasında yaşadığı yörede canlı bir şekilde varlığını devam ettiren âşıklık geleneğinin onun ruhunda bıraktığı izlerin de etkisi vardır. Aslında Veysel’in çok erken yaşlardan itibaren âşık meclislerine katılması, onun kulağının ve iç dünyasının geleneği almaya hazır olduğunu

gösterir (2019: 181-182). Bu sebeple Özdemir'in de belirttiği gibi Âşık Veysel'in şiirleri irdelendiğinde sazın çok farklı işlevleri yerine getirdiği, bir insan gibi kişileştirildiği görülür (2019: 190). Âşık Veysel'in sazı ile arasındaki ilişki bir sanatçının müzik aleti ile arasındaki "sıradan" bir ilişki gibi görülmemelidir. Veysel, gözlerini kaybettikten kısa bir süre sonra sazı ile tanıştığı için bu an, belleğinde farklı anlamları olan çok katmanlı bir yer edinmiştir. "Âşık Veysel, travmatik yaşantılarıyla kaybettiği güven duygusunu, müzik aleti sazı ile tekrar kazanmıştır. Aynı zamanda gizilgüçlerini kullanarak yaşama uyum sağlamıştır. Sazı vasıtası ile yaşadığı dönemde Türkiye onu tanımış ve sıradan Veysel değil de Âşık Veysel olarak gönüllerde varlığını konumlandırmıştır" (Yaz, 2017: 284) cümleleri ile bu gerçeğe göndeme yapmak istemiştir. "Bir insanın katlanmasının çok zor olduğu tüm bu travmatik yaşantıları art arda yaşayan Âşık Veysel'in psikolojik dayanıklılığını güçlendiren, onu teskin edip ruh sağlığını korumasını, var olmasını, adeta kendi kendisini iyileştirmesi sağlayan şey, esasında kendi kendine müzikle terapi yapmasıdır. Âşık Veysel'in travmatik yaşantılarıyla müzikle baş etmesinin belki de en önemli sonucunun kendi ruhunu iyileştirmesi, kendi deyimiyle özünü teskin ederek ruh sağlığını koruması olduğunu" (Yaz, 2017: 287) belirten Yaz'ın düşüncelerine ilaveten Veysel'in aslında şifasını kendisinde bulduğu söylenebilir.

Sonuç

Âşık Veysel, 1894 yılındaki doğumundan 21 Mart 1973 tarihindeki vefatına kadar geçen 79 yıllık ömründe irili ufaklı pek çok üzücü olay yaşamıştır. Çalışmada Veysel'in yaşamış olduğu bu üzücü olaylardan travmatik olarak nitelendirilebilecek üç olay üzerine yoğunlaşmıştır. Gözlerini henüz yedi yaşındayken kaybetmesi, ilk eşinin kendisini terk etmesi ve çok sevdiği annesini kaybetmesi Veysel'in ruh dünyasında büyük yaralar açmıştır. Bu yaralar travmatik birer anı olarak Veysel'in otobiyografik belleğinde muhafaza edilmiş ve gün gelmiş şiirlerde dillere dökülmüştür. Veysel bir süre sonra bu acılarının da üstesinden gelmeyi başarmış ve böylece travmatik anılarını belleğinde derinlere gömmek yerine şiirlerinde terennüm etmeyi tercih etmiştir. Veysel, "Genç Yaşımda Felek Vurdu Başıma" adlı şiirinde gözlerini kaybetmiş olmasını, saza başlamasını ve ilk eşinin evi terk etmesini anlatmıştır. Bu şiirinde yaşamış olduğu travmatik olayların başka bir ifade ile tarvma belleğinin izlerini görmek mümkündür. Annesinin vefat etmesi kendisinde ikinci derin bir yarayı açar. "Anam" adlı şiirinde annesinin kendisi küçükken onu nasıl büyüttüğünü, ona nasıl davrandığını, zaman zaman kızdığını ancak hemen okşayıp sevdiğini özetle annesine hasretini ve özlemine anlatır. Annesinin vefatından sonra annesinin bu şefkat dolu kucakını ve yüreğini bir daha hiçbir kimsede bulamayan Âşık Veysel, son olarak eşi tarafından da terk edilince kendini iyice çıkmazda bulmuştur. Yine bu durumu da en başta "Genç Yaşımda Felek Vurdu Başıma" adlı şiiri olmak başka şiirlerinde de dile getirmiştir. İlk evliliğinden olan bir çocuğunu kaybeden Veysel, eşinin evi terk etmesiyle ikinci çocuğu da bakımsızlıktan vefat eder. Bütün acılar Veysel'in ruhunda derin ve iyileşmesi zor yaralar açmıştır. Veysel'in şiirleri incelendiğinde sanki bir anı defteri tutar gibi ya da anı yazın türünde eser verir gibi şiirleri olduğu görülebilir.

Çalışmada özellikle gözlerini kaybetmiş olmasının kendisini çok etkilediğine dair anı ve şiir örneklerine yer verilmiştir. Ancak Veysel, gözlerini kaybetmiş olması ile feleğe sitem

etmişken dünyaya hiçbir zaman küsmemiştir. Sazı ile arasında kurduğu bağ vesilesi ile anlatamadığı pek çok duygusunu şiirlerinde terennüm etmiştir. Adeta saziyla saz ve musiki aracılığı ile dertleşir olmuştur. Bir süre sonra gözlerinin görmeyişini aslında kendisi için, kendi içine yaptığı yolculuk için, kimsenin fark edemediklerini fark etmesinde bir ayrıcalık kıldığı için bir talih gibi değerlendirmeye başladığı sözleri ve şiirleri olmuştur. Travmatik bellek, hiç beklenmedik bir anda acıyı gün yüzüne çıkarabilir ve kişinin acısı ile yüzleşmesini sağlayabilir. Bu bakımdan incelendiğinde Veysel'in hiçbir şeyi unutmadığı ve üzüntülerini, öfkesini, sitemini, sevincini, özlemine ve hasretini kısacası tüm hissettiklerini şiirlerine yansıttığı söylenebilir. Böylece Veysel'in otobiyografik belleği, onun şiirlerinde muhafaza edilmeye başlanmıştır. Veysel, âşık olmadan önceki ve sonraki bütün yaşadıklarını otobiyografik belleğinde saklamış ve bu travmatik anılarını sonraları hem şiirlerinde hem de çeşitli demeçlerinde dile getirmiştir.

Birçok bilgiyi hafızada tutma çabası ya da hatırlama gayreti birçok kişinin göstermiş olduğu bir çabadır. Otobiyografik bellek, kişinin kendi yaşamındaki travmatik olayların bellekte saklanması ve korunmasıdır. Âşık Veysel özelinde olduğu gibi bu sayede yaşanan her türlü olay duysal, bilişsel ve duygusal anılar olmak üzere otobiyografik bellekte kayıt altına alınır.

Kaynakça

- ALKAN, Erdoğan (1994). "Âşık Veysel Şatıroğlu'nun Yaşam Öyküsü ve Şiiri". *Bütün Yönleriyle Âşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri*. (haz. Gülağ Öz). Ankara: Ayyıldız Yayınları, s. 17-25.
- ALKAN, Erdoğan (2001). *Âşık Veysel'den Nükteler*. İstanbul: Pencere Yayınları.
- ASLANOĞLU, İbrahim (1964). *Âşık Veysel*. Sivas: Sivas Millî Eğitim Müdürlüğü Halk Eğitim Yayınları.
- ASLANOĞLU, İbrahim (1967). *Âşık Veysel İlavelerle İkinci Baskı*. Sivas: Ata Kitabevi.
- BEKKİ, Salahaddin (2021). *Halk Müziğinin Seyyar Radyosu Âşık Veysel*. İstanbul: Muhit Kitap.
- BREWİN, Chris R. (2011). "The Nature and Significance of Memory Disturbance in Posttraumatic Stress Disorder". *Annual Review of Clinical Psychology*. S. 7(1), s. 203-227.
- BRUCE, D., DOLAN, A. ve K. Phillips-Grant (2000). "On The Transition From Childhood Amnesia to The Recall of Personal Memories". *Psychological Science*, S. 11(5), s. 360-364.
- CONWAY, Martin A. ve David C. Rubin (1993). "The Structure of Autobiographical Memory". (ed. A. F. Collins, S. E. Gathercole, M. A. Conway ve P. E. Morris), *Theories of Memory*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. s. 103-137.
- DUDAİ, Yadin (2002). "Molecular Bases of Long-Term Memories: A Question of Persistence". *Current Opinion Neurobiology*, S. 12(2), s. 211-216.
- EDELSON, M., SHAROT, Tali, Raymond Joseph Dolan ve Yadin Dudai (2011). "Following the Crowd: Brain Substrates of Long-Term Memory Conformity". *Science*, S. 333(6038), s. 108-111.
- ERÖZ, N. (1936). "Saz Şairleri". *Yedigün*. S. 7/161, s. 11-12, 23.
- ŞİMŞEK, Esmâ (2016). "Âşık Veysel'in Âşıklık Geleneği İçerisindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme", *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, S. 9, s. 117-126.
- GÖKÇE, Enver (1944). *Âşık Veysel'in Hayatı, Âşık Veysel-Değişler*. (haz. Ahmet Kutsi Tecer). Ankara: Ülkü.
- GÜLGÖZ, Sami (2023). "Otobiyografik Bellek: Tanımı ve Temel Kavramlar". (der. Sami Gülgöz, Berivan Ece, Sezin Öner). *Hayatı Hatırlamak Otobiyografik Belleğe Bilimsel Yaklaşımlar*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- HİNÇER, İhsan (1950). "Şarkışlalı Âşık Veysel Şatıroğlu 1". *Türk Folklor Araştırmaları*. S. I (14). Eylül. s. 216-217.
- İLKNUR, Miyase (2001). *Bahçe Biziz Gül Bizdedir*. İstanbul.
- KARAKUŞ, Emin (1949). "Halk Saz Şairi Âşık Veysel". *Yedigün*. S. 5, s. 8-11.

- KAYA, Doğan (2004). *Âşık Veysel*. Sivas: Sivas Valiliği.
- KÖKTÜRK, Muhsin (1976). “Âşık Veysel’den Anılar”. *Türk Folklor Araştırmaları*. S. XVI (323). 6. S. 7681.
- LEE, J.L. (2008). “Memory Reconsolidation Mediates the Strengthening of Memories by Additional Learning”. *Nature Neuroscience*, S. 11(11), s. 1264-1266.
- LEVİNE, Peter A. (2020). *Travma ve Anı- Zihin ve Bedende Yaşayan Geçmişin İzlerini Sürmek*. İstanbul: Butik Yayıncılık.
- MURAKAMİ, Haruki (2009). *Sahilde Kafka* (çev. Hüseyin Can Erkin). İstanbul: Doğan Kitap.
- ÖZDEMİR, Ahmet (1994). “Koca Veysel ve Birkaç Anı...”, *Bütün Yönleriyle Âşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri*. (ed. Gülağ Öz). s. 269-274.
- ÖZDEMİR, Cafer (2019). “Âşık-Saz İlişkisinde Geleneği Okumak: Âşık Veysel Örneği”, *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C. XLIII, S. 2. s. 175-192.
- ÖZEN, Kutlu (1998). *Âşık Veysel Selâm Olsun Kucak Kucak*. Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık.
- RUBİN, David C., Dorthe Berntsen ve Malene Klindt Bohni (2008). “A Memory-Based Model of Posttraumatic Stress Disorder: Evaluating Basic Assumptions Underlying the PTSD Diagnosis”, *Psychological Review*, S. 115(4), s. 985-1011.
- SARP, Nuray ve TOSUN, Ahmet (2011). “Duygu ve Otobiyografik Bellek”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*. S. 3(3), s. 446-465.
- SEVENGİL, Refik Ahmet (1967). *Çağımızın Halk Şairleri*. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- ŞATIROĞLU, Âşık Veysel (1971). *Dostlar Beni Hatırlasın*. 2. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- TAŞER, Suat. (1950). “Âşık Veysel ile Bir Konuşma”. *Zafer Gazetesi*. S. 301. Ankara.
- UZER, Tuğba (2023). “Nasıl Hatırlarız, Nasıl Unuturuz: Kurumsal Yaklaşımlar”, (der. Sami Gülgöz, Berivan Ece, Sezin Öner). *Hayatı Hatırlamak Otobiyografik Belleğe Bilimsel Yaklaşımlar*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- YALÇIN, Özkan (2000). *Âşık Veysel’in / Dramı Sanatı Şiirlerinden Seçmeler*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- YAZ, Ezgi (2017). “Travmatik Yaşantıları Bağlamında Âşık Veysel ve Müzikle Terapi”. *Akra Sanat*. S. 7. s. 277-289.
- ZARA, Ayten (2011). “Krizler ve Travmalar”. *Yaşadıkça*. (ed. Ayten Zara). Ankara: İmge Yayınevi.

<i>Çalışmanın yazarı/yazarları “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmiş(ler)dir:</i>
Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.
Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.
Destek ve Teşekkür: Çalışmanın araştırılması ve yazımı esnasında destek veya fikirlerine başvurulmuş herhangi bir kişi bulunmamaktadır.
Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayımlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.
Yazarın Notu: Bu çalışma daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış ve sunulmamış özgün bir çalışmadır.
Katkı Oranı Beyanı: Bu makalenin tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.
<i>The author / authors of the study declared the following points within the framework of the “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:</i>
Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.
Funding: No support was received from any institution or organization for this study.
Support and Acknowledgments: There is no person whose support or ideas are consulted during the research and writing of the study.
Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.
Author’s Note: This is an original study that has not been published or presented anywhere before.
Author Contributions: All sections of this article have been prepared by a single author.